

УДК 343.34

Мельник Петро Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права і процесу
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ДІЯНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

В даній статті досліджено питання криміналізації діянь у сфері охорони та раціонального використання земель. Зокрема ефективності закріплення у Кримінальному кодексі України злочинів, передбачених статтями 239, 239-1, 239-2 і 254. При цьому проаналізовано земельне законодавство і практику застосування судами статей 239, 239-1, 239-2 і 254 КК України. На основі аналізу законодавства обґрунтовано недоцільність встановлювати кримінальну відповідальність за незаконне заволодіння поверхневим (грунтовим) шаром земель водного фонду окремим складом злочину не є доцільним. Наведено приклади судової практики відносно без господарського використання земель.

Ключові слова: криміналізація, злочини проти довкілля, охорона земель, ґрунт, раціональне використання земель.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 14 Конституції України земля є основним національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави [9]. Вона потребує належної охорони та збереження її якості. Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель. Під охороною земель слід розуміти систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення (ст. 162 Земельного кодексу України) [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері охорони земель знайшли відображення у працях С. Б. Гавриша, Т. В. Корнякової, В. К. Матвійчука, І. І. Митрофанова, А. М. Мірошніченка, Т. К. Оверковської, Н. Ю. Цвіркун, А. М. Шульги.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є дослідження криміналізації діянь у сфері охорони та раціонального використання земель. Зокрема ефективності закріплення у Кримінальному кодексі України злочинів, передбачених ст.ст. 239, 239-1, 239-2 і 254.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку з тим, що в науковій літературі не існує єдиного розуміння поняття криміналізації. Тому в даній статті будемо притримуватися розуміння криміналізації як процесу (П. Л. Фріс, А. А. Митрофанов,

Д. О. Балобанова). А саме, криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів [21, с. 248; 16, с. 73]. Застосувавши це визначення до охорони такого природнього об'єкту, як земля, можна сказати, що криміналізація діянь у сфері охорони та раціонального використання земель – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки у сфері охорони та раціонального використання земель, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів.

Слід відмітити, що у Кримінальному кодексі України (в ред. від 28.12.1960 р.) земля розглядалася як об'єкт господарювання і не здійснювалася її охорона як природнього об'єкту. Тобто до землі було споживацьке ставлення, вона розглядалася лише як економічна категорія. Щодо екологічної функції землі, то вона не знаходила кримінально-правової охорони. Так, норма про самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 199 КК України) була розміщена у главі IX, серед злочинів, що передбачали кримінальну відповідальність за порушення встановленого порядку управління. Ч. 1 цієї статті встановлювала кримінальну відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки, а ч. 2 – за самовільне будівництво. Обов'язковою умовою притягнення винних до кримінальної відповідальності за ч.1 і 2 ст. 199 КК УРСР була адміністративна преюдиція, тобто притягнення винних за відповідні дії до адміністративної відповідальності протягом року. Ч. 3 цієї статті була передбачена кваліфікуюча ознака цих злочинів – організація групових дій, направлених на самовільне зайняття земельної ділянки або самовільне будівництво, або ж безпосередня участь у цих діях. А за ч. 4 ст. 199 КК УРСР кваліфікувалося самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво, яке завдало значної шкоди підприємствам, установам, організаціям або окремим громадянам. Проте, той же Кримінальний кодекс України (в ред. від 28.12.1960 р.) передбачав відповідальність за забруднення таких природніх об'єктів, як атмосферне повітря та водні об'єкти (ст. 228 КК України) [10].

З прийняттям 5 квітня 2001 року чинного Кримінального кодексу України змінилися пріоритети щодо кримінально-правової охорони природніх об'єктів, в тому числі і земель. Зокрема виділено розділ VIII Особливої частини «Злочини проти довкілля», у який ввійшли приписи, які регламентують охорону земель як об'єкта довкілля: забруднення або псування земель (ст. 239 КК України) та безгосподарське використання земель (ст. 254 КК України) [11].

А. М. Шульга досліджуючи кримінально-правову охорону земель від забруднення або псування відмічає, що криміналізація діянь, передбачених ст. 239 КК України, зумовлена наявністю наступних підстав: 1) висока ступінь суспільної небезпечності забруднення або псування земель; 2) поширення негативного антропогенного навантаження на землю; 3) наявність умов вчинення забруднення або псування земель, які неможливо усунути без застосування кримінальної відповідальності; 4) необхідність кримінально-правової гарантії охорони відповідних конституційних прав та установлень; 5) необхідність у забезпеченні глобальної екологічної безпеки [23, с. 10]. Аналогічні підстави криміналізації безгосподарського використання земель виділяє Н. Ю. Цвіркун [22, с. 9].

За ст. 239 КК України до кримінальної відповідальності притягуються особи винні у забрудненні або псуванні земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами,

шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля.

Згідно статистичних даних Державної судової адміністрації України (форма №7 Звіт про склад засуджених) протягом 2010-2014 років за ч.1 ст.239 КК України було засуджено 13 осіб (2012 р. – 3 особи), 2013р. – 4 особи, 2014р. – 6 осіб). До кримінальної відповідальності за цією статтею КК України в основному притягались особи за розміщення на земельних ділянках твердих побутових чи виробничих відходів (в основному це були будівельні відходи). Проте були випадки забруднення ґрунтів рідкими нечистотами внаслідок витоку відходів із каналізаційної насосної станції (вирок Краснокутського районного суду Харківської області від 19.07.2012р, справа №2022/825/2012 [6]), пестицидами хлорорганічної групи з високотоксичною дією (вирок Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 21.01.2014 р., справа №133/4111/13-к [1]).

Поняття забруднення і псування земель на законодавчому рівні визначені у ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». Відповідно до якої забруднення земель – 1 це накопичення в ґрунтах і ґрунтових водах внаслідок антропогенного впливу пестицидів і агрохімікатів, важких металів, радіонуклідів та інших речовин, вміст яких перевищує природний фон, що призводить до їх кількісних або якісних змін. Під псування земель у цьому законі розуміється порушення природного стану земель, яке здійснюється без обґрунтованих проектних рішень, погоджених та затверджених в установленому законодавством порядку, забруднення їх хімічними, біологічними та радіоактивними речовинами, в тому числі тими, що викидаються в атмосферне повітря, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами, неочищеними стічними водами, порушення родючого шару ґрунту, невиконання вимог встановленого режиму використання земель, а також використання земель у спосіб, що погіршує їх природну родючість [19]. Співставивши ці два поняття можна побачити, що друге є ширше за змістом, і перше, відповідно, охоплюється другим. Забруднення – це окремий випадок псування, яке може вчинюватися речовинами, відходами чи іншими матеріалами шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля внаслідок порушення спеціальних правил. Всі інші випадки погіршення якісного стану ґрунтів являються «іншим псуванням» земель [23, с. 16]. Тому доцільно підтримати пропозицію А. М. Шульги щодо більш якісного формулювання диспозиції ст. 239 КК України [23, с. 16-17], що дозволить підвищити ефективність кримінально-правової охорони земель.

На підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля» було криміналізовано незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля (ст. 239-1 КК України) і незаконне заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду в особливо великих розмірах (ст. 239-2 КК України) [18].

Не дивлячись на те, що ст. 239-1 КК України є бланкетною, у ній використовується термін «ґрунтовий покрив (поверхневий шар) земель», який не притаманний чинному земельному законодавству України (Земельному кодексу України, Закону України «Про охорону земель», Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок, затвердженого наказом Державного комітету України по земельних ресурсах №1 від 4 січня 2005 р., Методиці визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим

призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України № 963 від 25 липня 2007 р.). На підставі аналізу земельного законодавства доцільним видається застосування поняття ґрунтового покриву земельної ділянки, під яким розуміється поверхневий шар природно-історичного органо-мінерального тіла, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості, тобто здатності задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку. А ст. 239-1 КК України назвати «Незаконне зняття або перенесення ґрунтового покриву земель» і у ч. 1 передбачити відповідальність за незаконне зняття або перенесення ґрунтового покриву земель, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля.

Що стосується поняття «поверхневий (ґрунтовий) шар земель водного фонду» (ч. 1 ст. 239-2 КК України), то ні Земельний, ні Водний кодекси України його не визначають. Терміни «землі водного фонду» (назва статті ст. 239-2 КК України) і «поверхневий (ґрунтовий) шар земель водного фонду» (ч. 1 ст. 239-2 КК України) не є тотожними, перше є ширше за змістом. Неправомірне заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду означає встановлення фактичного володіння цим шаром земель особою, яка не має законних прав на користування ним [8, с. 53].

При визначенні заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду незаконним, потрібно використовувати положення земельного законодавства щодо зняття, перенесення, нанесення ґрунтового покриву земельних ділянок, оскільки не передбачено особливого режиму зняття, перенесення, використання поверхневого (ґрунтового) шару земель водного фонду.

Проаналізувавши злочин, передбачений ст. 239-2 КК України, постає питання про доцільність його існування. Адже у ст. 239-1 КК України передбачено відповідальність за незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель, яке за видом злочинної дії аналогічне ст. 239-2 КК України. До того ж предмет складу злочину, передбаченого ст. 239-2 КК України, охоплюється предметом складу злочину, визначеного ст. 239-1 КК України.

Слушною є думка А. М. Мірошніченка, який зазначає, що прочитавши текст ст.ст.239-1 та 239-2, якими ККУ було доповнено ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля» від 05.11.2009 р., виникає непереборне бажання дізнатися, що мається на увазі під «заволодінням ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей» (ст. 239-1) і, найголовніше, навіщо було включено до кодексу ці статті за наявності ст. 254 ККУ та статей, що встановлюють відповідальність за злочини проти власності. Пояснювальна записка та інші матеріали підготовки відповідного законопроекту питання жодним чином не пояснює [12].

У зв'язку з цим, встановлювати кримінальну відповідальність за незаконне заволодіння поверхневим (ґрунтовим) шаром земель водного фонду окремим складом злочину не є доцільним.

І тут потрібно згадати Зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України від 10.07.2009 р. до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля»(реєстраційний № 3417 друге читання), у якому зазначалося, що відносно нових статей 239-1 і 239-2 Кримінального кодексу України необхідно зауважити, то за такої

редакції як «незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель або земель водного фонду» також неможливо точно визначити ознаки об'єктивної сторони правопорушення, а це може унеможливити застосування цих статей на практиці. Тим більше, що такий характер порушення, як «заволодіння ґрунтовим покривом» прямо не впливає з положень статей 168, 211 Земельного кодексу України. Отже, у разі наявності даних адміністративної та судової практики, що свідчать про непоодинокі факти вчинення суспільно-небезпечних дій з ґрунтовим покривом, які у зв'язку із ступенем їх суспільної небезпеки потребують криміналізації як такі, що не охоплюються ознаками складів злочинів, передбачених відповідними статтями Кримінального кодексу України, формулювання ознак об'єктивної сторони нового спеціального складу злочину має ґрунтуватися на положеннях Земельного кодексу України і враховувати особливі властивості об'єкта посягання [17].

Згідно статистичних даних Державної судової адміністрації України за 2010-2014 роки судами було засуджено по одній особі за ч. 1 ст. 239-1 КК України (2014 рік) і ч.1 ст. 239-2 КК України (2013 рік). Зокрема, Жовтневим районним судом м. Кривого Рогу Дніпропетровської області затверджено угоду про визнання винуватості особи, у знятті без спеціального дозволу верхнього шару ґрунту товщиною приблизно 20-30 см площею приблизно 90 м² [2]. Генічеський районний суд Херсонської області визнав винною особу у незаконному заволодінні морським піском об'ємом 18,6 м³ із земельної ділянки вздовж узбережжя Азовського моря [3].

Ст. 254 КК України встановлює кримінальну відповідальність за безгосподарське використання земель, якщо це спричинило тривале зниження або втрату їх родючості, виведення земель з сільськогосподарського обороту, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту. Словосполучення «безгосподарське використання» не вживається в екологічному і земельному законодавстві. У цьому законодавстві використовуються терміни раціональне і нераціональне використання природних ресурсів. У зв'язку з цим, існують певні дискусійні твердження при аналізі ст. 254 КК України.

Зокрема, у коментарях до Кримінального кодексу України можна зустріти наступні розуміння безгосподарського використання земель: невиконання або виконання неналежним чином покладених на особу обов'язків щодо забезпечення ефективного та раціонального використання земельних ресурсів, їх охорони, а також захисту, збереження та відновлення родючості ґрунтів [13, с. 894]; незабезпечення ефективного та раціонального використання земельних ресурсів держави [14, с.452]; полягає у тому, що винна особа не виконує або неналежним чином виконує покладений на неї обов'язок захищати землі від шкідливого антропогенного та природного впливу [15, с. 781].

Більш ширше визначення наводить Н. Ю. Цвіркун, яка зазначає, що безгосподарське використання земель полягає в тому, що винна особа недобросовісно здійснює господарську діяльність – не виконує або неналежним чином виконує покладений на неї правовий обов'язок дбати про свої землі, захищати їх від шкідливого антропогенного та природного впливу в процесі господарської діяльності, що передбачено законодавством про охорону та раціональне використання земель, в результаті чого настали суспільно небезпечні наслідки, зазначені у ст. 254 КК України [22, с. 6].

Згідно статистичних даних Державної судової адміністрації (форма №7 Звіт про склад засуджених) протягом 2010-2014 років за ст. 254 КК України до кримінальної відповідальності притягнуто 4 особи (по 2 особи у 2010 і 2014 роках). Зокрема, у 2014 році Чортківським і Теребовлянським районними судами Тернопільській області було визнано

винними 2 осіб у безгосподарському використанні земель, що спричинило виведення земель з сільськогосподарського обороту і порушенні структури ґрунту. А саме у влаштуванні і будівництві ставків на земельних ділянках земель сільськогосподарського призначення (вирок Чортківського районного суду Тернопільської області 29 серпня 2014р., справа №608/1873/14-к [4]; вирок Тербовлянського районного суду Тернопільської від 9 вересня 2014 р., справа №606/1954/14-к [5]). При цьому особа засуджена Чортківським районним судом звільнена від відбування призначеного судом покарання у виді штрафу на підставі Закону України «Про амністію у 2014 році».

Слід відмітити, що при визначенні складу злочину, передбаченого ст. 254 КК України, слід здійснювати кримінально-правову охорону всіх земель України незалежно від їх цільового призначення і форми власності, а також враховувати положення екологічного і земельного законодавства. Розділ 6 Закону України «Про охорону земель» регулює охорону земель при здійсненні господарської діяльності. А ст. 35 цього Закону закріплює обов'язки власників і землекористувачів, в тому числі орендарі, земельних ділянок при здійсненні господарської діяльності [20]. Тому доцільно було б об'єктивну сторону цього складу злочину, визначити як невиконання або неналежне виконання обов'язку охорони земель при здійсненні господарської діяльності, якщо це спричинило тривале зниження або втрату їх родючості, виведення земель з сільськогосподарського обороту, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту.

Висновки. Отже, відповідно до чинного КК України до злочинів, в яких основним безпосереднім об'єктом виступає охорона, раціональне використання і відтворення земель, відносяться діяння, передбачені ст. 239 (Забруднення або псування земель), ст. 239-1 (Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель), ст. 239-2 (Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах), ст. 254 (Безгосподарське використання земель). Проте системного підходу до криміналізації цих діянь і, відповідно, кримінально-правової охорони земель не простежується. Понятійний апарат цих статей Кримінального кодексу України не відповідає нормам земельного законодавства. До того ж діяння, передбачені ст. 239-2 КК України повністю охоплюються ст. 239-1 КК України. І як свідчать результати застосування цих статей – це не сприяє ефективній кримінально-правовій охороні земель.

Список використаних джерел

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення № 36785690 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36785690>.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення № 36785690 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39553200>.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення № 36785690 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29837115>.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення № 40309666 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40309666>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення № 41197054 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41197054>.
6. Єдиний державний реєстр судових рішень. Рішення №25317247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25317247>.
7. Земельний кодекс України: кодекс, закон України № 2768-III, 25.10.2001р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

8. Злочини проти довкілля : навчальний посібник / І. І. Митрофанов, А.М. Притула. – Суми : Університетська книга, 2010. – 205 с.
9. Конституція України: Конституція, закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
10. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада УРСР; кодекс від 28.12.1960р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2002-05>
11. Кримінальний кодекс України: кодекс, закон України № 2341-III від 05.04.2001р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
12. Мірошніченко А.М. Кримінальна відповідальність за злочини в сфері земельних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amm.org.ua/study-book/14-liability-for-land-legislation-violations/129-criminal-liability>
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Дакор, 2008. – 1428с.
14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / під заг. ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка. – К. : ФОРУМ, 2001. – Ч. 2. – 2001. – 942 с.
15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316с.
16. Правова доктрина України : у 5 т. – Х.: Право, 2013. – Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргаєва та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. – 1240 с.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля : зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України від 10.07.2009 р. до проекту Закону України (реєстраційний № 3417, друге читання) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=33794
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля : Закон України № 1708-VI від 05.11.2009р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1708-17>
19. Про державний контроль за використанням та охороною земель: закон України № 963-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
20. Про охорону земель: закон України № 962-IV від 19.06.2003р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
21. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави : теоретичні, історичні та правові проблеми – К. : Атіка, 2005 – 332 с.
22. Цвіркун Н. Ю. Кримінальна відповідальність за безгосподарське використання земель : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Цвіркун Н. Ю. ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2012. – 19 с.
23. Шульга А. М. Кримінально-правова охорону земель від забруднення або псування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Андрій Михайлович Шульга; Нац. н-т. внутр. справ МВС України – Х, 2004, 22с.

Мельник П. В. Криміналізації діянь в сфері охорони і раціонального використання земель

В данній статті досліджені питання криміналізації діянь в сфері охорони і раціонального використання земель. В частині ефективності закріплення в Уголовному кодексе України преступлений, передбачених статтями 239, 239-1, 239-2 і 254. При цьому проаналізовано земельне законодавство і практику застосування судами статей 239, 239-1, 239-2 і 254 УК України. На основі аналізу законодавства, обґрунтовано нецелесообразності встановлювати уголовну відповідальність за незаконне заволодіння поверхневим (грунтовим) шаром земель водного фонду окремим складом преступлення. Приведені приклади судової практики в стосунку до економічного використання земель.

Ключевые слова: криміналізація, преступлення проти навколишнього середовища, охорона земель, ґрунт, раціональне використання земель.

Melnyk P. V. Criminalization in the sphere of land protection and its rational use

The issues of criminalization in the sphere of land protection and its rational use are researched in the article. In particular, it concerns the efficiency of legislative support of criminal offences stipulated in articles 239, 239-1, 239-2 and 254 in the Criminal Code of Ukraine. The land legislation and practice of court enforcement of articles 239, 239-1, 239-2 and 254 KK of the Criminal Code of Ukraine are analyzed. Based on the analysis of the legislation, rightly inappropriate to impose criminal liability for the illegal acquisition of the surface (soil) layer of lands of water fund a separate crime. Examples of jurisprudence with respect without economic use of land.

Key words: criminalization, crimes against environment, land protection, soil, rational use of land.

